

Прийменник як службова частина мови

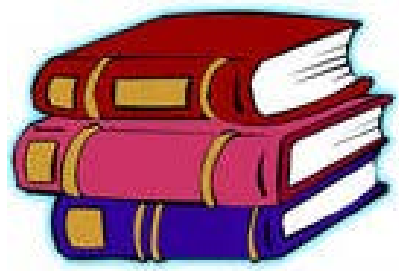
7 клас

Ключові питання

1. **Прийменник як службова частина мови.**
2. **Смислові відношення.**
3. **Уживання прийменників.**
4. **Походження прийменників.**
5. **Способи творення.**
6. **Будова прийменників.**
7. **Правопис прийменників.**

Що таке прийменник?

Прийменник – це службова частина мови, що виступає разом із відмінковою формою іменника, займенника, прикметника та числівника для вираження залежності її від інших слів у словосполученні.

Смислові відношення

просторові

підійшли до гори

способу дії

погодився з радістю

кількісні

років зо два

означальні

келихи з кришталю

об'єктні

знов про закон

причини

плаче з горя

часові

зроблю за день

мети

ішов за правду

умови

ночують при негоді

Уживання прийменників

Відмінки	Приклади
Родовий	пісня <u>без</u> слів; сидить <u>кінець</u> столу; позичив <u>у</u> знайомого; садять <u>вздовж</u> алеї
Давальний	біг <u>навздогін</u> нам; вийшло <u>всупереч</u> сподіванням
Знахідний	<u>крізь</u> туман не видно; приїде <u>через</u> місяць; стукав <u>у</u> вікно
Орудний	видніється <u>за</u> лісом; стоїть <u>перед</u> очима; зустріч <u>з</u> ним
Місцевий (<i>місцевий відмінок ніколи не вживається без прийменника</i>)	стоїть <u>при</u> дорозі; піднімається <u>по</u> драбині; встає <u>о</u> шостій годині

Походження прийменників

непохідні (первинні)

без, в (у), до,
для, з, за, об,
від, на, над, по,
під, між, при

похідні (вторинні)

з-під, з-поміж, поза,
понад, заради, край,
у разі, шляхом,
навколо, обабіч,
поблизу, близько

Способи творення похідних прийменників

ПОХІДНІ
ПРИЙМЕННИКИ

УТВОРЕНІ ШЛЯХОМ ПОЄДНАННЯ
ДВОХ І БІЛЬШЕ
НЕ ПОХІДНИХ ПРИЙМЕННИКІВ

*з-поміж,
задля,
поза, попід,
з-над*

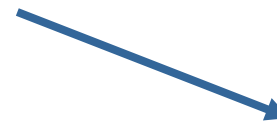
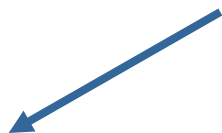
УТВОРЕНІ ШЛЯХОМ ПЕРЕХОДУ
ІМЕННИКІВ АБО ПРИСЛІВНИКІВ

*коло, кінець,
протягом,
навколо*

УТВОРЕНІ ШЛЯХОМ ПОЄДНАННЯ
ІМЕННИКІВ ЧИ ПРИСЛІВНИКІВ
З НЕПОХІДНИМИ
ПРИЙМЕННИКАМИ

*з метою,
у справі,
в інтересах,
на відміну від*

БУДОВА ПРИЙМЕННИКІВ

прості

складні

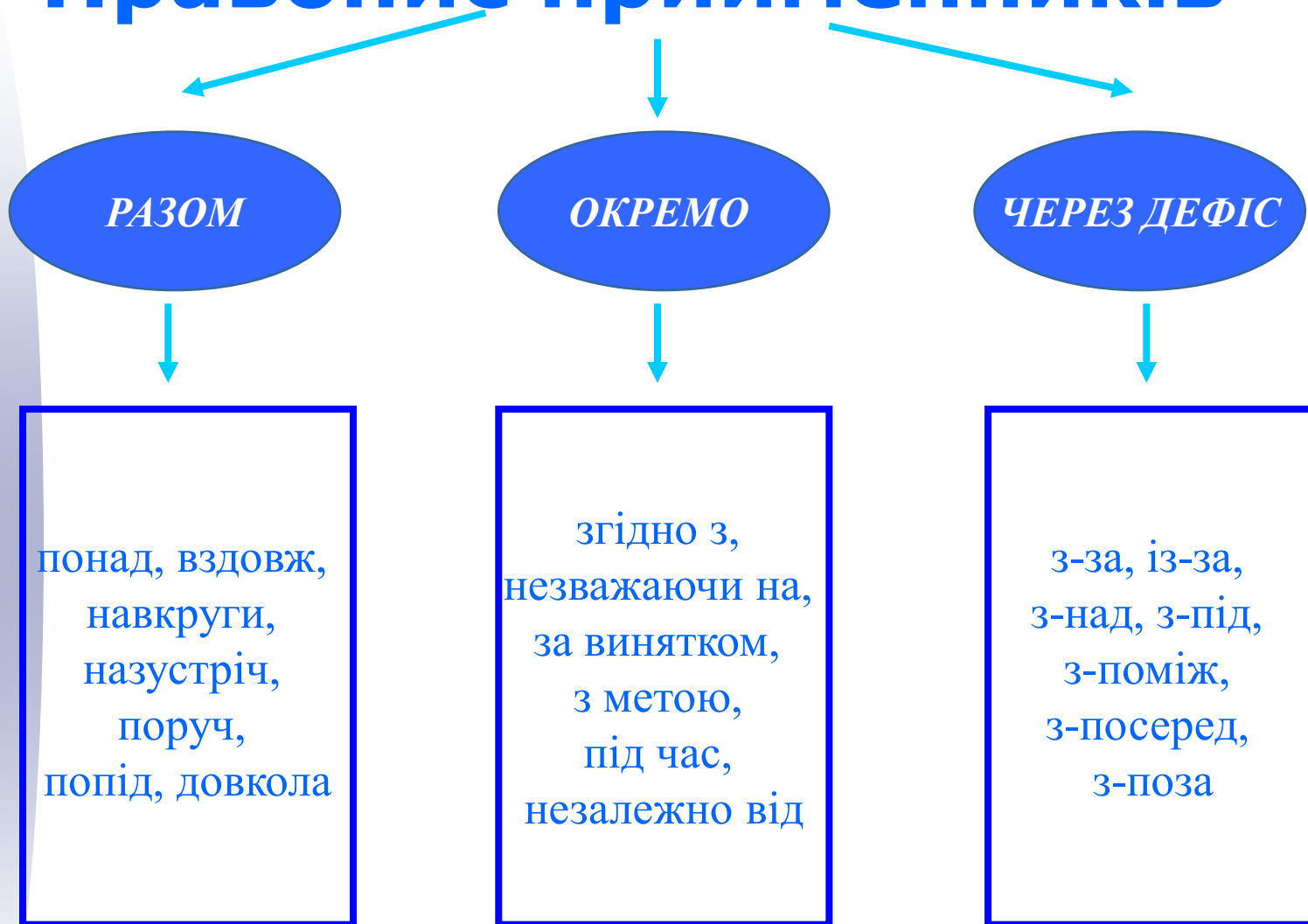
складені

без, до, по,
при, край,
мимо, коло, з,
перед, кінець

з-над, із-за,
з-поза, поміж,
поза, з-поміж,
заради, довкола

згідно з,
відповідно до,
у зв'язку з,
незважаючи на

Правопис прийменників

Похідні прийменники пишуться РАЗОМ:

1. утворені від прислівників;
2. утворені від іменників;
3. утворені від інших прийменників.

*Не всяка дорога
проходить коло села*

*Сидить батько
кінець стола,
на руки схилився.*

Похідні прийменники пишуться ОКРЕМО:

1. утворені шляхом поєднання прислівників з непохідними прийменниками;
2. утворені шляхом поєднання іменників з непохідними прийменниками.

Минають тисячі років,
і голова комети
зменшується за рахунок
танення льоду.

Учні взяли ноутбук
у комп'ютерному центрі
з метою підготовки
проекту з історії.

Похідні прийменники пишуться **ЧЕРЕЗ ДЕФІС**:

- утворені шляхом приєднання до прийменника з (із) інших прийменників.

*Хустинка в неї зсунулась набік,
і з-під неї вибилась хмарка лляного волосся,
білого й легкого як пух.*